

Η ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης μεταπολεμικά. Συγκρίσεις με την Ευρώπη.

Ενότητα 8^η : Η ανασυγκρότηση στην Ουγγαρία

Μαρία Καβάλα
Ιστορικός, μεταδιδακτορική διδάσκουσα
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης μεταπολεμικά. Συγκρίσεις με την Ευρώπη.

Η ανασυγκρότηση στην Ουγγαρία.

Στην ελίτ της γραφειοκρατίας, ή με μια
διακριτική κοινωνική παρουσία.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία
2. Μετά τον πόλεμο
3. Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια

Σκοποί ενότητας

- Να γίνει αντιληπτό το αρνητικό, σε γενικές γραμμές, κλίμα μέσα στο οποίο υποδέχονται τους επιζώντες Εβραίους στην Ευρώπη, Ανατολική και Δυτική.

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (1/13)

- Είδαμε μέχρι τώρα ποια ήταν η πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση στη μεταπολεμική Ευρώπη αλλά κυρίως στη μεταπολεμική Ελλάδα, αναφερθήκαμε στις πορείες θανάτου και στα στρατόπεδα των εκτοπισμένων, επιμείναμε στη μεταπολεμική δικαιοσύνη και στο συσχετισμό με τους Εβραίους επιζώντες. Έτσι προσεγγίσαμε συνοπτικά το πλαίσιο μέσα στο οποίο προσπαθούσαν να ανασυγκροτηθούν οι ελάχιστοι Εβραίοι Έλληνες πολίτες που επέστρεψαν στη χώρα, μόλις 10.000 από τις περίπου 70.000 του προπολεμικού διαστήματος.
- Τα πρώτα συμπεράσματα στα οποία θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σχετικά με την ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας Θεσσαλονίκης -που ήταν η πιο ισχυρή προπολεμικά- είναι ότι, αμέσως μετά την καταστροφή (συγκρότηση κοινοτικής επιτροπής, κεντρική διοίκηση από το ΚΙΣ, επαφή με τις οργανώσεις βοήθειας, άεννες διαπραγματεύσεις και διεκδικήσεις σε βάθος χρόνου):

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (2/13)

- Οι ενέργειές της είχαν βαθύτατα πολιτικό και δημόσιο χαρακτήρα, ακόμη και μέσα στις πιο αντίξοες συνθήκες, αλλά σε χαμηλούς τόνους και με διακριτικό χαρακτήρα, λόγω της παραμονής στην εξουσία κύκλων που είχαν συνεργαστεί με τους Γερμανούς μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας.
- Οι πρώτοι στόχοι ήταν: 1)να ανακτηθεί η κοινοτική περιουσία, 2)να αναδιοργανωθεί η κοινοτική ζωή στη Θεσσαλονίκη 3)να αντιμετωπιστούν τα άμεσα προβλήματα επιβίωσης.
- Κατά την πρώτη μεταπολεμική δεκαετία υπήρχαν σημαντικά κύματα μετανάστευσης προς την Παλαιστίνη και τις ΗΠΑ, λόγω του αρνητικού κλίματος που είχε προκαλέσει η επιστροφή τους, ιδιαίτερα σε εκείνους τους κύκλους που είχαν αναμειχθεί στη διασπάθιση των περιουσιακών τους στοιχείων.
- Αυτή η αρνητική διάθεση στην επιστροφή τους δεν χαρακτήριζε μόνο τη Θεσσαλονικιώτικη ή και την ελληνική κοινωνία αλλά και τον υπόλοιπο ευρωπαϊκό κόσμο και στα τρία επόμενα μαθήματα, θα δούμε συνοπτικά παραδείγματα ανασυγκρότησης εβραϊκών κοινοτήτων, τόσο σε κομμουνιστικές όσο και σε χώρες του δυτικού κόσμου.

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (3/13)

Θα ξεκινήσουμε με το παράδειγμα της Ουγγαρίας. Η εμφάνιση μίας φαινομενικά αρμονικής συμβίωσης μεταξύ των Ούγγρων και της εβραϊκής μειονότητας στην Ουγγαρία του 19ου αιώνα, ήταν ένα μοναδικό φαινόμενο σε μια ευρωπαϊκή χώρα όπου το ποσοστό των Εβραίων ήταν κοντά στο 5% του συνολικού πληθυσμού και περίπου το 20% της πρωτεύουσας, της Βουδαπέστης.

Ωστόσο, μετά τη συγκλονιστική εμπειρία της δίωξης το 1944 ήταν αναμενόμενο η κατάσταση αυτή να έχει αλλάξει.

Μία μεγάλη ομάδα Ούγγρων Εβραίων επέζησε του Ολοκαυτώματος:

- Πώς οι Εβραίοι αντέδρασαν στις δραματικές πολιτικές αλλαγές που σημειώθηκαν κατά τις δεκαετίες που ακολούθησαν το Ολοκαύτωμα;
- Ποιες ήταν οι στρατηγικές ταυτότητας που αναπτύχθηκαν στην αναζήτηση για τη θέση τους στη μεταπολεμική ουγγρική κοινωνία, τόσο κατά την κομμουνιστική διακυβέρνηση όσο και μετά;

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (4/13)

Η σύγχρονη ουγγρική εβραϊκή ιστορία ήταν μια μοναδική διαδικασία κοινωνικής και πολιτιστικής αφομοίωσης.

Και, πράγματι, ο ιδρυτής του Σιωνισμού, ο ίδιος ουγγρικής καταγωγής, ο Theodor Herzl απάλλαξε σχεδόν τους Ούγγρους Εβραίους από το στρατηγικό του όραμα.

Μάλιστα στο πιο σημαντικό όργανο του Ουγγρικού Εβραϊσμού της εποχής γράφτηκε ότι: *«Δεν συμβιβάζεται με την ψυχή του Ούγγρου ο σιωνισμός. Ένας Ούγγρος είναι Ούγγρος ακόμα κι αν είναι Εβραίος, η ψυχή του είναι ουγγρική. Στην Ουγγαρία... Σιωνισμός μπορεί να έχει μόνο μία ονομασία: εσχάτη προδοσία».*

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (5/13)

Άγραφο "κοινωνικό συμβόλαιο της αφομοίωσης" μεταξύ της ουγγρικής πολιτικής τάξης και των χειραφετημένων Εβραίων.

- Σύμφωνα με αυτό διαμορφώθηκε μια μοναδική κατανομή των ρόλων κατά την οποία η φιλελεύθερη αριστοκρατία υποστήριξε τη χειραφέτηση των Εβραίων και την εβραϊκή μεσαία τάξη κατά τη διαδικασία οικονομικού εκσυγχρονισμού της Ουγγαρίας που οι ίδιοι δεν μπόρεσαν να επιτύχουν, ενώ θεωρούσαν την πολιτική δύναμη δικό τους μονοπώλιο.
- Το κράτος με επικεφαλής τη φιλελεύθερη αριστοκρατία προστάτευε τους Εβραίους από τον αντισημιτισμό, που στρεφόταν εναντίον της χειραφέτησης κυρίως ενώ οι Εβραίοι ξεπλήρωναν την προστασία με την άνευ όρων πίστη προς το κράτος, το οποίο προσπαθούσε να επιτύχει συνολική αφομοίωση μέσω της οποίας θα ενίσχυε τη θέση των Ούγγρων στο πολυ-εθνικό κράτος.

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (6/13)

Ο θρησκευτικός εκσυγχρονισμός, επίσης, επιταχύνθηκε κατά την περίοδο μετά τη χειραφέτηση, την απόκτηση δηλαδή πολιτικών δικαιωμάτων μετά το κύμα φιλελεύθερων επαναστάσεων του 1848.

Μέχρι το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η "Neolog" τάση - δηλαδή μέτρια μεταρρύθμιση - επικράτησε της ορθοδοξίας, και προώθησε σε μεγάλο βαθμό την εκκοσμίκευση μεταξύ των Εβραίων.

Σταδιακά η ουγγρική είχε γίνει η γλώσσα διδασκαλίας στα σχολεία και όλο και περισσότερα παιδιά των Εβραίων, εισήχθησαν σε δημόσια σχολεία.

Ο ισχυρότερος δείκτης της προόδου της αφομοίωσης ήταν η ετήσια αύξηση του αριθμού των μεικτών γάμων μετά το 1895 και η επίσημη υποδοχή του εβραϊκού δόγματος.

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (7/13)

Η γρήγορη αφομοίωση συνοδεύτηκε και από γρήγορη ανοδική κοινωνική κινητικότητα. Το 1910 περισσότερο από το 40% των γιατρών και των δικηγόρων της χώρας ήταν Εβραίοι. Οι περισσότεροι από τους Εβραίους της χώρας δεν αντιμετώπιζαν φτώχεια και κοινωνικές δυσκολίες, όπως οι ομόθρησκοί τους που ζούσαν στη ρωσική, ουκρανική, πολωνική ή ρουμανική επικράτεια.

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (8/13)

Οι Εβραίοι πολιτικοί αυτής της περιόδου μπορούσαν να βασιστούν στη στήριξη των Ούγγρων φιλελεύθερων, εφόσον διατύπωναν τους στόχους τους στο πλαίσιο του παραδείγματος φιλελευθερισμός-χειραφέτηση.

Οι κυρίαρχες πολιτικές τηρούσαν μια σθεναρή στάση κατά του αντισημιτισμού, και οι Εβραίοι της Ουγγαρίας μπορούσαν να επικαλεστούν την καλή θέληση του αυτοκράτορα Φραγκίσκου Ιωσήφ Α' - ακόμη και εναντίον ομάδων μεταξύ του υψηλού κλήρου και της αριστοκρατίας με αντισημιτικό συναίσθημα.

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (9/13)

Το αποκορύφωμα της συνεργασίας αυτής ήταν η αποδοχή της Ισραηλιτικής θρησκείας ως μίας από τα τέσσερα «ιστορικά δόγματα» (καθολικισμός, Λουθηρανισμός, Καλβινισμός, και, από το 1895 και μετά, η εβραϊκή θρησκεία) της χώρας.

Στην Ουγγαρία, ως εκ τούτου, δεν υπήρχαν τα τυπικά εμπόδια που οδήγησαν στις άλλες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης σε ανάπτυξη αυτόνομης εβραϊκής πολιτικής.

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (10/13)

Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά το Ολοκαύτωμα, η κατάσταση άλλαξε.

Σύμφωνα με την αντισημιτική ιδεολογία ο εκσυγχρονισμός του 19ου αιώνα, στην Ουγγαρία, δεν ήταν αποτέλεσμα ουγγρικής ανάπτυξης, αλλά είχε εισαχθεί από ξένα στοιχεία, τους Εβραίους πρώτα απ' όλα, οι οποίοι μακροπρόθεσμα εξυπηρετούσαν τα συμφέροντά τους αποκλειστικά.

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (11/13)

Η αφομοίωσή τους ήταν μόνο επιφανειακή για να αποκτήσουν περισσότερες ευκαιρίες και για να απωθήσουν τις ουγγρικές «ιστορικές τάξεις», και να αποσυνθέσουν το έθνος από το εσωτερικό του.

Αυτός ο εθνικιστικός αντισημιτισμός δεν στρεφόταν πια κατά των μεταναστών της Γαλικίας που φορούσαν καφτάνια και ήταν απρόθυμοι στην αφομοίωση, αλλά κατά των «κοσμοπολιτών» Εβραίων πολιτών, οι οποίοι είχαν αφομοιωθεί και είχαν βρει τη θέση τους στην κοινωνία .

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (12/13)

Με αυτή την ιδεολογία στο φόντο, μια σειρά αντισημιτικών νόμων ψηφίστηκαν από το ουγγρικό κοινοβούλιο ξεκινώντας με το περίφημο νόμο numerus clausus το 1920, ο οποίος περιόριζε τον αριθμό των Εβραίων φοιτητών στα πανεπιστήμια, μέχρι τελικά την εφαρμογή των νόμων της Νυρεμβέργης.

Η νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε είχε μια δραματική ένταση για την πλειοψηφία του εβραϊκού πληθυσμού. Η αφομοίωση είχε ήδη αποξενώσει αρκετούς Εβραίους από την παράδοση.

Αυτοί οι άνθρωποι έπρεπε τώρα να συνειδητοποιήσουν ότι όσο μακριά και αν προχώρησαν στο δρόμο της αφομοίωσης θα πρέπει να παραμείνουν Εβραίοι. Για πολλούς φαινόταν να μην υπάρχει διέξοδος από αυτήν την κατάσταση εκεί .

Εβραίοι και Εβραϊκότητα στη μεταπολεμική Ουγγαρία (13/13)

Η πλειοψηφία προσπαθούσε απεγνωσμένα να αποδείξει τη γνησιότητα της αφομοίωσης τους, να «διαψεύσει» τα αντισημιτικά «επιχειρήματα».

Οι Ούγγροι Εβραίοι παρά τα αντι - εβραϊκά μέτρα πίστευαν ακράδαντα ότι το ουγγρικό κράτος δεν θα ανεχόταν ποτέ τη φυσική δίωξη των πολιτών της. Κατά συνέπεια, τα ουγγρικά εβραϊκά ιδρύματα και ο εβραϊκός πληθυσμός ήταν πλήρως απροετοίμαστα όταν μετά τη γερμανική εισβολή της χώρας, σε λίγους μήνες περισσότερο από μισό εκατομμύριο Εβραίοι απελάθηκαν με τη βοήθεια των ουγγρικών αρχών, και η πλειοψηφία από αυτούς δολοφονήθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Μετά τον πόλεμο (1/11)

Μετά τη συγκλονιστική εμπειρία της δίωξης ήταν αναμενόμενο η αφομοίωση που διαμόρφωνε τη μοναδικότητα του ουγγρικού Εβραϊσμού να πάψει να υπάρχει.

Μια αρκετά μεγάλη ομάδα Ούγγρων Εβραίων επέζησε από το Ολοκαύτωμα και τέθηκε το όχι μόνο θεωρητικό ερώτημα τι είδους στρατηγικές ταυτότητας θα προέκυπταν μεταξύ του εβραϊκού πληθυσμού της χώρας. Πώς οι Εβραίοι αντιδρούσαν στις αλλαγές που σημειώθηκαν κατά τις δεκαετίες που ακολούθησαν το Ολοκαύτωμα, τι είδους στρατηγικές ταυτότητας αναπτύχθηκαν στην αναζήτηση για τη θέση τους στη μεταπολεμική ουγγρική κοινωνία;

Μετά τον πόλεμο (2/11)

Η μεταπολεμική ιστορία της Ουγγαρίας μπορεί να διαιρεθεί σε τέσσερις περιόδους.

- Η σύντομη δημοκρατική περίοδο μεταξύ 1945 και 1948
- ακολουθήθηκε από τα χρόνια του σταλινισμού (1948-1956),
- η μετα-σταλινική (1957-1989),
- και, τέλος, μετά την πτώση του κομμουνιστικού συστήματος το 1990, με τις δύο δεκαετίες της νέας δημοκρατίας.

Σε όλες αυτές τις περιόδους, οι εξωτερικοί παράγοντες που καθόρισαν την εβραϊκή ταυτότητα ήταν ποικίλοι, αλλά από τους πιο σημαντικούς ήταν οι κοινωνικο - δημογραφικές αλλαγές στον εβραϊκό πληθυσμό μετά τον πόλεμο και τις μεταβαλλόμενες πολιτικές συνθήκες.

Μετά τον πόλεμο (3/11)

Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια
Δημογραφία και κοινωνικο -οικονομική κατάσταση

Το Ολοκαύτωμα κατέστρεψε την πλειοψηφία των Εβραίων της Ουγγαρίας. Ανάλογα με τη μέθοδο υπολογισμού, οι εκτιμήσεις των απωλειών κυμαίνονται μεταξύ 200-210.000 και 300.000 σε 400.000 άτομα εβραϊκής θρησκείας και 50-90.000 Χριστιανούς εβραϊκής καταγωγής που ζούσαν στην επικράτεια της μεταπολεμικής Ουγγαρίας. Η επιβίωση στην ίδια περιοχή εκτιμάται μεταξύ 190.000 και 260.000.

Μετά τον πόλεμο (4/11)

Λόγω του σχεδόν πλήρη αφανισμού του Εβραϊσμού στις επαρχίες, η πλειοψηφία των επιζώντων, 144.000 άτομα, έζησε στη Βουδαπέστη. Εκτιμάται ότι το ένα τρίτο από τους επιζώντες δεν ήταν Εβραίοι στο θρήσκευμα. Στα επόμενα χρόνια οι αριθμοί μειώθηκαν περαιτέρω λόγω των μικτών γάμων και των χαμηλών ποσοστών γεννήσεων, φαινόμενα που αντανακλούν όχι μόνο την εξαφάνιση ή τη γήρανση των συζύγων, αλλά και τις υλικές και ψυχολογικές συνέπειες της δίωξης.

Η μετανάστευση συνέβαλε ουσιαστικά στην αριθμητική μείωση του εβραϊκού πληθυσμού. Σε δύο μεγάλα κύματα της μετανάστευσης 1945-1948 και 1956-1957, 60-75,000 Εβραίοι εγκατέλειψαν τη χώρα. Με βάση τις δημογραφικές αναγωγές, στη σημερινή Ουγγαρία, ζουν 80.000 έως 140.000 άνθρωποι σήμερα, με τουλάχιστον έναν γονέα εβραϊκής καταγωγής.

Μετά τον πόλεμο (5/11)

Αν κοιτάξει κανείς τις δημογραφικές αλλαγές στη σύνθεση του εβραϊκού πληθυσμού, στη συνέχεια, φαίνεται ότι όλες οι σημαντικές αλλαγές ευνοούσαν την περαιτέρω αφομοίωση.

Μεταξύ Απριλίου και Ιουλίου 1944 όλοι οι Εβραίοι που ζούσαν στην ύπαιθρο απελάθηκαν και πολύ λίγοι ήρθαν πίσω. Έτσι, χάθηκε η πιο σημαντική βάση του παραδοσιακού Εβραϊσμού (εκείνες οι οικογένειες που ήταν βαθιά θρησκευόμενες, είχαν πολλά παιδιά και οι οποίες είχαν απορρίψει επιμειξίες).

Μετά τον πόλεμο (6/11)

Οι Εβραίοι της Ουγγαρίας δεν απελάθηκαν συστηματικά από τη Βουδαπέστη και μετά το πραξικόπημα των Ούγγρων μαζί τον Οκτώβριο του 1944, μέσα στο χάος που επικρατούσε στην πόλη σώθηκαν όσοι διέθεταν τα απαραίτητα οικονομικά μέσα ή μη εβραϊκές διασυνδέσεις και είχαν καλύτερη ευκαιρία για να επιβιώσουν, καθώς ήταν πιο εύκολο για αυτούς να αγοράσουν πλαστά έγγραφα ταυτότητας ή να βρουν κρυψώνες.

Ένας δείκτης για την κυριαρχία των αφομοιωμένων Εβραίων μεταξύ των επιζώντων είναι ότι το ποσοστό των βαφτισμένων Εβραίων αποτελούσε περίπου το ένα τρίτο του συνόλου του εβραϊκού πληθυσμού του 1945.

Μετά τον πόλεμο (7/11)

Η ανισότητα των ευκαιριών για την επιβίωση όρισε ριζικά και τη σύνθεση των επιζώντων Εβραίων: οι μεγαλύτερες απώλειες ήταν μεταξύ των ανδρών και των νέων.

Η συνέπεια του γεγονότος αυτού ήταν ότι οι δυνατότητες για δημογραφική ανάκαμψη ήταν περιορισμένη και η πίεση για τους μικτούς γάμους έγινε εξαιρετικά ισχυρή. Οι παράγοντες αυτοί ενίσχυαν τις τάσεις προς την αφομοίωση.

Μετά τον πόλεμο (8/11)

Η μετανάστευση έδειξε προς την ίδια κατεύθυνση: οι διασωθέντες Εβραίοι που πείστηκαν ότι η εξομοίωση ήταν αδύνατη και εκείνοι που δεν μπορούσαν να ενταχθούν στο παλιό περιβάλλον τους μετά την απώλεια των οικογενειών τους άφησαν την Ουγγαρία μεταξύ 1945 και 1957, όπως είχαμε δει νωρίτερα να συμβαίνει με τους Έλληνες Εβραίους.

Περίπου το $\frac{1}{4}$ των Εβραίων επιζώντων του πολέμου μετανάστευσαν πριν από το 1957. Η πλειοψηφία αυτών που παρέμειναν στην Ουγγαρία, όμως, ανήκε στα πιο αφομοιωμένα στρώματα, ακόμη και πριν. Έτσι, το πιο αστικοποιημένο, εκκοσμηκευμένο, αφομοιωμένο, τμήμα της μεσαίας τάξης του Εβραϊσμού στο σύνολο του εβραϊκού πληθυσμού αυξήθηκε σημαντικά.

Μετά τον πόλεμο (9/11)

Δεν ήταν μόνο η δημογραφική σύνθεση των επιζώντων Εβραίων, αλλά και ο κοινωνικός μετασχηματισμός της ουγγρικής κοινωνίας μετά τον πόλεμο που αποδείχθηκε ότι είναι ευνοϊκός για τη διαδικασία της αφομοίωσης.

Μετά την αναγκαστική εθnicoποίηση του συνόλου της βιομηχανίας, των ακινήτων, και την εξαφάνιση του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, μαζί με τον ιδιωτικό υπάλληλο και τους ελεύθερους επαγγελματίες, πολλοί Εβραίοι έχασαν τη δυνατότητα επιβίωσή τους και αναγκάστηκαν να βρουν νέα επαγγέλματα.

Μετά τον πόλεμο (10/11)

Από την άλλη πλευρά, κατά τη διαδικασία αυτού του μετασχηματισμού που επεκτάθηκε σε όλες τις κοινωνικές τάξεις στην Ουγγαρία, οι Εβραίοι είχαν ευνοϊκή θέση εκκίνησης, λόγω της βελτίωσης της εκπαίδευσής τους, των υψηλότερων προσόντων και παραδοσιακά της μεγαλύτερης ροπής τους για κινητικότητα, καθώς και λόγω της πολιτικής αξιοπιστίας που έχαιραν μετά από τις διώξεις που είχαν υποστεί.

Μετά τον πόλεμο (11/11)

Άνοιξε ο δρόμος για σταδιοδρομίες σε θέσεις για τις οποίες είχαν τα προσόντα, αλλά που δεν μπορούσαν να ακολουθήσουν για πολιτικούς λόγους πριν από τον πόλεμο.

Ένας αριθμός Εβραίων εισήλθε στην αναδιοργάνωση της διοίκησης, στις δημόσιες υπηρεσίες, στους πολιτικούς θεσμούς.

Έτσι, η κοινωνική δομή των επιζώντων είχε πολύ αλλάξει και τα προπολεμικά επαγγελματικά όρια μεταξύ Εβραίων και Ούγγρων είχαν αμβλυνθεί.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (1/14)

Λαμβάνοντας υπόψη όλους αυτούς τους κοινωνικο-δημογραφικούς παράγοντες, τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια έφεραν μια σειρά από εντυπωσιακές εξελίξεις: πολλοί επιζώντες Εβραίοι στράφηκαν προς τα κινήματα και τα κόμματα που διακήρυξαν την αναγκαιότητα μιας αυτόνομης εβραϊκής πολιτικής.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (2/14)

Η ταχεία επέκταση του σιωνιστικού κινήματος φαίνεται καλύτερα από τον αριθμό των μελών του κινήματος και τους υποστηρικτές. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, το 1930 υπήρχαν 4000-5000 μέλη του σιωνιστικού κινήματος - μια ασήμαντη μειοψηφία στο σύνολο του εβραϊκού πληθυσμού.

Ωστόσο, κατά το πρώτο έτος μετά τον πόλεμο - σύμφωνα με την επίσημη έκθεση του 22^{ου} Σιωνιστικού Συνεδρίου, που πραγματοποιήθηκε στη Βασιλεία το Δεκέμβριο του 1946 και κρίνοντας από τον αριθμό των σέκελ (εβραϊκό νόμισμα) που αγοράσθηκαν- ο παραπάνω αριθμός είχε τουλάχιστον γίνει δεκαπλάσιος.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (3/14)

Πολλοί από τους επιζώντες Εβραίους είχαν απομακρυνθεί από τις προηγούμενες στρατηγικές ταυτότητά τους εξαιτίας διαφόρων παραγόντων:

- Οι αρνητικές εμπειρίες τους από την πλειοψηφία της κοινωνίας την εποχή των διωγμών.
- Οι προσπάθειες να αποφύγει η ουγγρική κοινωνία την ευθύνη της για τις διώξεις και για αποκατάσταση των περιουσιακών στοιχείων.
- Οι δυσκολίες της ενσωμάτωσης στη μεταπολεμική κοινωνία.
- Η επανεμφάνιση του αντισημιτισμού και η χειραγώγηση του από τις πολιτικές δυνάμεις του νέου συστήματος.

Στα παραπάνω σημεία μπορούμε να αναγνωρίσουμε ομοιότητες με την ελληνική περίπτωση.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (4/14)

Για αυτούς τους ανθρώπους, ο σιωνισμός αποτελούσε μία σύγχρονη και κοσμική εναλλακτική λύση απέναντι στην αφομοίωση.

Προϋπόθεση ωστόσο γι' αυτό ήταν η απροσδόκητη αύξηση του κύρους των Σιωνιστικών κινημάτων και του Σιωνισμού στην εβραϊκή κοινή γνώμη μετά το Ολοκαύτωμα.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (5/14)

Μία από τις πιο συγκλονιστικές εμπειρίες των επιζώντων Εβραίων κατά τη διάρκεια της δίωξης ήταν η πλήρης αποδυνάμωση των επίσημων εβραϊκών αντιπροσωπευτικών θεσμών (κοινοτικά συμβούλια, αρχираβίνοι κ.λπ.).

Ανεξάρτητα από ό,τι οι οργανώσεις αυτές είχαν κάνει ή δεν κάνει, για τα θύματα των διώξεων κατά τους κρίσιμους μήνες, στα μάτια της μεγάλης πλειοψηφίας των πληγέντων, ήταν όργανα προδοσίας.

Πράγματι, αρκετοί από τους ηγέτες τους είχαν να αντιμετωπίσουν κατηγορίες για συνεργασία.

Αντίθετα, η συμμετοχή των μικρών ομάδων των Σιωνιστών στο αντιστασιακό κίνημα και στην ανθρώπινη προσπάθεια διάσωσης συνέβαλε δραματικά το κύρος του σιωνιστικού κινήματος γενικότερα στην Ευρώπη.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (6/14)

Ειδικά στην Ουγγαρία τρεις παράγοντες συνέβαλαν σε αυτό:

- Οι μεγαλύτερες σιωνιστικές οργανώσεις στην Ουγγαρία είχαν λάβει ενεργό μέρος στην αντίσταση και ήταν ως επί το πλείστον αριστερού προσανατολισμού.
- Κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, οι πιθανότητες δημιουργίας ενός εβραϊκού κράτους αυξήθηκαν, και η Σοβιετική Ένωση το υποστήριξε. Έτσι, εντελώς ξαφνικά, ο κύριος στόχος της σιωνιστικής πολιτικής μετατράπηκε από ένα μακρινό όνειρο σε μια εφικτή πραγματικότητα.
- Ένας άλλος σημαντικός λόγος της ενίσχυσης των Σιωνιστών ήταν ότι οι εκπρόσωποι τους προσέφεραν αρωγή για όλα τα πρακτικά ζητήματα, ενισχυμένοι από οργανώσεις βοήθειας, όπως η Joint.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (7/14)

Κατά το σταλινικό καθεστώς (1948-1956)

Μετά την ανάληψη της εξουσίας, δύο τάσεις καθόρισαν το καθεστώς των Εβραίων στο νέο κοινωνικό και πολιτικό σύστημα.

Παρά το γεγονός ότι είχαν ανοίξει νέα κανάλια κινητικότητας για τους Εβραίους, την ίδια στιγμή ένας σημαντικός αριθμός έχασε την προηγούμενη κοινωνική θέση του, όπως είπαμε παραπάνω: η περιουσία τους εθνικοποιήθηκε και η εβραϊκή μεσαία και μικροαστική τάξη έγινε θύμα των αντι-θρησκευτικών και αντι-αστικών μέτρων της κυβέρνησης. Μαζί με τους μη Εβραίους, πολλοί Εβραίοι που θεωρήθηκαν ότι ανήκουν στις λεγόμενες "εκμεταλλεύτριες τάξεις" στάλθηκαν εξορία.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (8/14)

Η παρουσία των Εβραίων κομμουνιστών στην ηγεσία του κόμματος και στον κρατικό μηχανισμό δεν σήμαινε καθόλου ότι ο εβραϊκός πληθυσμός της χώρας είχε απαλλαγεί από τα καταπιεστικά μέτρα του συστήματος.

Παρά το γεγονός ότι η σιωνιστική αριστερά πτέρυγα έτρεφε αυταπάτες όσον αφορά στην κομμουνιστική πολιτική, το Κομμουνιστικό Κόμμα είδε το σιωνιστικό κίνημα με καχυποψία από την αρχή, και οι επικεφαλής ιδεολόγοι του Ουγγρικού Κομμουνιστικού Κόμματος είχαν καταστήσει σαφές ήδη από τον πρώτο χρόνο μετά τον πόλεμο ότι δεν θα μπορούσαν να δεχθούν οποιαδήποτε μορφή Σιωνισμού.

«Στην Ουγγαρία υπάρχει μια αντιδραστική και μια προοδευτική τάση ως προς την επίλυση του εβραϊκού ζητήματος», έγραψε ο ιστορικός και επικεφαλής ιδεολόγος του Κομμουνιστικού Κόμματος Erik Molnár σε μια συμβολή του στο θεωρητικό περιοδικό του Κομμουνιστικού Κόμματος το 1946.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (9/14)

Δεν ήταν έκπληξη ότι μετά την κομμουνιστική κατάληψη της εξουσίας το 1948 η Σιωνιστική Ένωση (η οργάνωση ομπρέλα όλων των οργανώσεων και κινημάτων) διαλύθηκε βίαια και ορισμένα από τα μέλη και τους ηγέτες του συνελήφθησαν και παραπέμφθηκαν στη δικαιοσύνη.

Οι πολιτικές του κομμουνιστικού κόμματος-κράτους προς την εβραϊκή κοινότητα ουσιαστικά δεν διέφερε από τις πολιτικές που εφαρμόζονταν έναντι των άλλων δογμάτων - και οι ηγέτες της Κοινότητας, που ήταν ακόμη στις θέσεις τους συμπεριφέρθηκαν παρόμοια με τους ηγέτες των χριστιανικών εκκλησιών. Η συμφωνία μεταξύ του εβραϊκού δόγματος και του ουγγρικού κράτους υπεγράφη στις 7 Δεκεμβρίου 1948.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (10/14)

Ενώ η κατασταλτική πολιτική, που ακολουθήθηκε από το κράτος κατά του εβραϊκού δόγματος δεν ήταν διαφορετική από εκείνη έναντι των άλλων θρησκευτικών δογμάτων, οι Εβραίοι συχνά υπέστησαν περισσότερες μορφές καταπίεσης.

Έτσι, η κοσμική εβραϊκή ταυτότητα ή η εβραϊκή καταγωγή χρησιμοποιούνταν απλώς ως πρόσχημα για πολιτική καταπίεση.

Από το 1949 έως το 1954 μια σειρά από πολιτικές δίκες με βάση κατηγορίες για σιωνιστική δραστηριότητα έλαβε χώρα με θύματα πρώην Σιωνιστές, ορθόδοξους Εβραίους, καθώς και σιωνιστές στο εσωτερικό του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (11/14)

Η αντι-Σιωνιστική εκστρατεία που ξεκίνησε στη Σοβιετική Ένωση το 1952-1953 οδήγησε στην Ουγγαρία όχι μόνο στη φυλάκιση των διαφόρων ανώτερων αξιωματικών της κομμουνιστικής πολιτικής αστυνομίας - η πλειοψηφία των οποίων ήταν εβραϊκής καταγωγής - αλλά και στη σύλληψη με την κατηγορία του Σιωνισμού όλων εκείνων των Εβραίων ηγετών, οι οποίοι εκπροσωπούσαν με συνέπεια τα κομμουνιστικά συμφέροντα στο εσωτερικό της εβραϊκής κοινότητας.

Μια άλλη ειδική πολιτική εκφοβισμού προς τους Εβραίους ήταν η καταγραφή της εβραϊκής καταγωγής και οι προσπάθειες για να περιορίσουν τον αριθμό των Εβραίων στελεχών.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (12/14)

Το κομμουνιστικό καθεστώς περιόρισε τις επιλογές της ταυτότητας των Εβραίων.

Σύμφωνα με όλες τις πολιτικές μετα-χειραφέτησης το κομμουνιστικό καθεστώς αντιμετώπιζε το ζήτημα των Εβραίων στην καλύτερη περίπτωση ως δογματικό.

Η δημόσια προβολή οποιασδήποτε άλλης μορφής ταυτότητας απαγορεύτηκε. Ο Σιωνισμός διώχθηκε και η κοσμική εβραϊκή κουλτούρα θεωρήθηκε ότι είναι ένα απομεινάρι του αντιδραστικού παλιού κόσμου.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (13/14)

Από ένα σημείο και πέρα, ακόμη και η μνήμη του Ολοκαυτώματος κατεστάλη: με την κομμουνιστική κατάληψη της εξουσίας το 1948, οι πρώην ζωντανές συζητήσεις σχετικά με την ευθύνη είχαν σταματήσει απότομα και το θέμα του Ολοκαυτώματος εκδιώχθηκε από τη δημόσια σφαίρα.

Οι διωγμοί του πολέμου εμφανίστηκαν ενσωματωμένοι στη μανιχαϊστική αφήγηση της «επίσημης» ιδεολογίας. Η αφήγηση αυτή κατασκευάστηκε γύρω από την αρχή του ηρωικού αγώνα του Καλού - τα κομμουνιστικά κόμματα και κινήματα - εναντίον του Κακού - όλοι οι άλλοι παίκτες.

Μεταξύ 1948 και 1956, το γεγονός ότι η πλειοψηφία των θυμάτων ήταν Εβραίοι παρέμεινε στο παρασκήνιο και μετά βίας αναφερόταν στα βιβλία της ιστορίας.

Εβραϊκή πολιτική στα μεταπολεμικά χρόνια (14/14)

Η κοινωνικο-δημογραφική σύνθεση του εβραϊκού πληθυσμού, οι νέες πολιτικές συνθήκες και η στάση των εβραϊκών θεσμών μαζί συνέβαλαν τα μέγιστα στη διαμόρφωση μιας ταυτότητας που ήταν μόνο σποραδικά παρούσα μεταξύ των Εβραίων της χώρας πριν.

- Στρατηγική της ταυτότητας της συνολικής απόκρυψης.
- Πολλοί πρώην Σιωνιστές και Εβραίοι Ορθόδοξοι - οι δύο ομάδες που επλήγησαν περισσότερο από την κομμουνιστική καταπίεση – προτίμησαν μια θέση ενδιάμεση και μία κοινωνική παρουσία χαμηλών τόνων.

Βιβλιογραφία

- Katz Jakob, “The Uniqueness of Hungarian Jewry”, *Forum* 1977, σ. 45-53.
- Kovács András, “Jews and Jewishness in Post-war Hungary”, in *Quest. Issues in Contemporary Jewish History*, Journal of Fondazione CDEC, n.1 April 2010 *url*: www.quest-cdecjournal.it/focus.php?id=192
- Karady Victor and Kemeny Istvan, “Les Juifs dans la structure des classes en Hongrie: essai sur les antécédents historiques des crises d'antisémitisme du XX siècle”, *Actes de la recherches en sciences sociales*, n. 22, 1978, σ. 4-28.
- Mendelsohn Ezra, *The Jews of East Central Europe between the World Wars*, Bloomington: Indiana University Press, 1983, σ. 98.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Καβάλα. «Η ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης μεταπολεμικά. Συγκρίσεις με την Ευρώπη. Η ανασυγκρότηση στην Ουγγαρία». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS352/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

